קדרות בצמרת

בסוד שיח

מאת שאול שיך

במסלגת העבודה הולכים וגוברים הקולות, כי יש לעשות את הכל, כדי שראש הממשלה, יצחק רבין לא יתייצב בראשה לקראת הבחירות לכנסת הבאה. בין הסבורים כך, הם לא מעטים, והם לא רק מקבוצת ה"כ הגי מרום, שפנו כאלה הסוערים, כי גם אם תמונת המצב המדיני השתפר בשנים האחרונות, "יש להוליך את הסוסים" ולהעמיד שלג בגימין מנחם מעצור ציפי, שביטא תחושה של בגימין מנחם בחזיה של מסלגת העבודה.

הביקורת על הממשלה מקיפה חוגים רבים ביותר, הן בסקירות הממשלתית הכבירה והן בשטחי הכלכלה. כך, למשל, מספרים אנשי־שטח בסוגה הכללי, כי בשנים מרובים בקשנות, כי המרכז עם סדירה והגוף עד כה בשופן כשל ביותר ובי כשל כך התמוכה הורמונית גדירה לקים משפחתית את הסכם השלום עמה כבר בשדרים הקרובים. מסיבות מובנות אין הדברים יורדים לפרסים, אך כל ההתבטאויות מדרות על תוכי נחת מראש הממשלה, והכוונה לאלה המדוזים עם עמדותיו המרכזיות. גם בשורד הציר שעם הכל אופטימי ביחוחו של שמעון פרס, מרבים בהגאה רבה על העיימנות המתמשכת ממפרים ועל היחזה מעדכת בשעם בכל שעולה אפשרית, כדי לפגוע בישראל.

כל מוציא הרשות הפלשתינאית והשומר בראשון, משדדת בשכל דרכי הממשלה המדאיג ביותר והן, שכל הדוברים בעניין זה מתבטאים אחרת בנוגעותו של ראש הממשלה, כמי שמשתשים לאבד את משרתם ומעמדם.

השבוע טיפר לי ראש עיר יודע, כי קיים אצלו חשש כבד בכל הקשור למידע וסיב המידע הזורם לראש הממשלה והוא הביא לי דוגמא מאוד הישיבות שבתו גשל חלק מסוך לחג הפסח.

המדובר בישיבה שבה השתתף ראש הממשלה ועניינה היה: תוכנית הפיתוח של גשל התעשיה כ.ב. המוכרת כשם תמנו־2/4.

המדובר עמי שיבוא את ראש הממשלה על שקריים למעלה משעתיים ממנו הוסר לדיון על נושא זה, אך הביע את מורת־רוחו מהאופן שבו תועלה הישיבה. לישיבה זו הוזמנו גם שר הפנים והתיירות, עודי ברעם והשר לזאיכות הסביבה, יוסי שריד. הללו הביאו עמם שורה של יועצים ואנשי מקצוע, כדי שיוכלו להשיב לכל שאלה שתתעורר במהלך הדיון. "אלא שמיד בראשית הישיבה, ביקש מנכ"ל משרד ראש הממשלה, שמעון שבס מכל היועצים והעוזרים לעזוב את החדר, ביניהם הנכ' ולדי ברביה מהמשרד לאיכות הסביבה, שתרומתה לדיון יכולה היתה להיות משמעותית.

כולם כאמור פולקו, ורק נשאר היועצת המשפטית של משרד הפנים. כאשר נשאל שמעון שבס על־ידי מישהו מהנוכחים, מדוע היא אינה מוזמנת לצאת, דוגמת כל המקבילים לה, השיב שבס: "היא נמדד שתשאר, כי היא בקי שלנו הוללת אתנו..". בפקים היה יוסי שריד הנחוש איש אמין והוא לא מוה על סילוק אנשי מהישיבה והשתעתי מכך מאד". עד כאן דברי של ראש הציר, שהינו חשוד כלל ביריבות ליצחק רבין.

כל סך ולוא שמוי שיעשה יצביע על חוסר שביעות־רצון מהממשלה בדוב התומים ואין מדובר רק בשאלת הכסחון הזרחי.

בשב הג הפסח נעשתה בריקה מרגמית, לבקשת גודם באופוזיציה, בקב קבוצה המזוהה באופן עקבי עם מפלגת העבודה, על מידת שביעות־הרצון שלה מתפקוד הממשלה. הדוב המפריע הביע חוסר שביעות־רצון. אלא שאין להסיק מכך דבר על אופן ההצבעה של הנשאלים בבחירות לכנסת. שכן, איש מהם לא הזדיה, כי יתמוך במרפאד הליכוד לראשות הממשלה.

בתוך הציבור הדתי־לאומי (במיוחד הדתי־לאומי "הדתי־לי") ובני הישיבות קיימת ביקורת על ראש הליכוד, בגימין נתניהו על שהוא מתעקד בעיקר בנושא המדיני־במשתני ואינו עוסק מראני בביקורת על הפגיעה הקשה בכל שולם הערכים במדינה: האכזרות והאלימות המתפשטת בבתי הספר, הסמים והאמוריקניזציה של המדינה בכמים בכל תחום היחודים והציונים.

"מה השירה, מה הריקודים הרי פולין עולה בלהבות"

המספר החסידי הרב בן־ציון גרוסמן

בסוף חודש אייר תרצ"ט, הגיע רבי אברהם אלימלך, האדמו"ר מקרלין זצוק"ל הי"ד, לביקורו הרביעי בארץ־ישראל.

(סמוך לביקורו השני או השלישי כאן, הוא איבד בזוועה את כל משפחתו האחיינים ובהתערבותו של הראייה קוק זצוק"ל אצל השלטונות הבריטיים, נתאפשרה יריזתו בנמל ללא פספורט וללא כל תעודה מזהה).

רבי אברהם אלימלך, שעלה על כס האדמו"רות אחרי הסתלקות "חינוקא מקרלין", היה מפורסם באצילותו, בחדרת פניו, בשלווה שחקרין בכל הליכותיו, ובמיוחד בקשר הנפשי העמוק שהיה לו עם חסידיו בכל אתר ואתר.

כאשר התקרבה האוניה למזח בנמל (תל־אביב?), המתינו לו רבים מחסידיו, שהתכוננו לקבל את פניו, כפי שנתשבי ירושלים היו מקבלים את שיירות מביאי הביכורים. לא היה כלי נגינה שלא נשמע שופך לכבוד הרבי התאוזב והשמחה בלבבות באותה לרגל המיפגש המחודש עם האדמו"ר מקרלין.

זאת לדעת, כי בסוף אייר תרצ"ט עדיין לא חלם איש, כי במרחבי הבירה והיין ברנמניה, מתכננים מוחות סטויים ומעוותים את הטוראות שבזוועות – השמדת העם היהודי, גברים, נשים וטף.

ואכן, רק ניראו פניו של הרבי העושה צעדיו אל כבש האוניה, פצחו החסידים ב"קרשים" ובניגונים המשמחים את הלב, עד שכל עובדי הנמל לעזדותיהם העמיקם, נסחפו עמם בריקודים נוטח קרלין.

האדמו"ר לעומתם, כשהוא מלווה במשמשו בקודש, שטר על ארשת־פנים רצינית, אפילו קודרת, בשונה מביקוריו בעבר, ובהגיעו למטוחוי דיבור אל קהל חסידיו, הורה להפסיק מיד את השירה ושאל: "איך אפשר לשיר כשפולין בוערת" (באידיש כמובן). כשהבחין תצדיק, כי החסידים אינם מבינים ואינם קולטים למה כוונתו, שהרי פולין ועריה התנחלו אז על מי־מנוחות אמר להם בהתרגשות רבה: "באתי לכאן להתפלל ולהתחנן בעניין המצב הקשה ביותר של יהודי פולין". ובעוד החסידים סבורים, כי פניו של הרבי לירושלים, כפי שהנו בביקוריו הקודמים, העמידם מיד על טעותם. "אני נוסע עכשיו לקברי חצדיקים בגליל וביקשם שלא יסברו לאיש מכל אשר אמר להם על האסון הזולך ומתקרב על ראשה של פולין היהודית.

בין החסידים היו כאלה שסברו, כי משהו אירע לרבי בעקבות טלטולי האוניה ומסעי הימי המפרך. מה גם שבכל פעם כאשר נעד עם קהל החסידים לשיחה, פרץ בבכי נורא ואינם שנמשך שעה ארוכה.

בהגיעם למירון לציון הרשב"י, ביקש רבי אברהם אלימלך להשאיר אותו לבד עם התנא האלוקי הזורה למשמשו לסגור את הדלתות מאחוריו לבל יזיק איש להיכנס פניטה בעוד הוא שם. החסידים תצמידו אוזניהם לדלתות, כדי לנסות ולשמוע משהו מהנעשה בפנים ואוזניהם קלטו רק זעקות־שבר איומות, שלא שמעו דוגמתן מעולם, ואיש מהם לא הבין מה קרה, מה הרבי רוצה, על מה הוא זועק, בשל מי הבכי הנורא הזה?. אותה תמונה חזרה על עצמה בלילה, כאשר התייחד עם קונו ליד קברו של האריי הקדוש בצפת, ובעדם מסתננים שיסיים את אמירת פרקי התהלים, יצא האדמו"ר בטערת־רוח החתה ואמר לכל עבר: "עדיין לא פעלנו דבר", "עדיין לא פעלנו דבר"..

כאשר לא יכלו עוד החסידים לעמוד במתמשה הריגשית שאדמו"רים הנערץ "יחפלל" עליהם, התייצבה בפני הרבי משלחת מחשובי החסידים וביניהם הרב פישל הדיין, ממיישדי ישיבת "חיר שימש פה לחסידים בעניינים רבים) וחלכו שאלו את הרבי מקרלין בקול מתנחן ורועד: "איך אתה אומר דברים כאלה, מה לך כל הטער הזה, על מה אתה מבסס את נבואותיך השחורות?" הרבי יישר מבט לעברם של הדיין החסיד תנאמן הרב פישל ואביד פידהייך, הקדוש רבי מאיר שוורץ וסיפר להם: "יש באמתחתי מכתב מהבעש"ט אשר בו מתוארים ומפורטים דברי הימים, כל מה שיהיה עד דור אחרון"... "אני רוצה לראות את המכתב" – הפציר ר' פישל והאדמו"ר שתק לרגע ואז השיב לו: "אם תראה, לא תעמוד בזה...".

וכך, בכל חודשי שהותו כאן, מסוף אייר עד אמצע אלול לא חדל מלעסוק ולדבר באסונה של פולין וחסידיה קיוון, שהימים הקשים הללו שעוברים על האדמו"ר יחלפו והשלוות תשוב אל פניו האצילות.

ימים ספורים לפני שובו לביתו בקרלין, בעודו בין חסידיו בירושלים, החל הרבי לחלק את חפציו האישיים ביותר בין כמה מזקני החסידים, שראו במעשה זו מעין סימן איום לפרידה עולמית.

חסידיו המסורים לא עמדו בזה והחלו מפצירים בו שיישאר עמהם ולא יחזור לקרלין. אלא שהאדמו"ר משמשתו נשארה בקרלין ולא נתלוותה אליו, הבחיר חד־משמעית, כי הוא חוזר לביתה וכי אינו יכול להיתנק מבני ביתו.

וכך בנמל היציאה, התנחל מסע הפרידה הקשה מרבי אברהם אלימלך, עד שנשמעו צוותי האוניה המבשרים את הרשת העוגן. "אנחנו מאחרים"... דחק השמש באדמו"ר, "צריך כבר לעלות"... והאדמו"ר כשנחלי דמעות יורדים מעיניו אמר בקול שבור: "חלוואי שלא הייתי מאחר כמו שכבר איחרנו"... (תרגום חופשי מאידיש) ופנה לעלות על המדרגות, שעמדו להיתנק מהריצף.

כאשר השואה החלה מזכה על בתי היהודים, ביקשו כמה מחסידיו להציל אותו ואת משפחתו במסלול מיוחד שעבר דרך ולנה והוכיח את עצמו. במשך ימים רבים סירב להצעה ובסוף נענה לה ונעשו התכנות המיוחדות למלט אותו מפיצורתי השטן. כאשר נכנס האדמו"ר למכונית שהמתינה לו ליד ביתו והדלת נסגרה אחריו, הגיע אל חלונה בריצה כשארית כוחותיו אחד החסידים ושאל את הרבי בבכי: "על מי תשארנו אותנו?! כמשמע הרבי את זעקת החסיד, יצא את המכונית וחזר לביתו ובימים מקודמה עלה תשמישה עם כל עדתו הי"ד.

במרתף חבית בקרלין היו אוצרות ירושה ואוספים יקרי־ערך של חשובי האדמו"רים במזרח־אירופה. ביניהם ספרי האזור של רבי ישראל בעל־שם־טוב וכמה שערות מזקנו הקדוש וכן כתבים וספרים עתיקים, ותשמישי קדושה ובלי־כסף, שיוחסו לתלמידי הבעש"ט. שריד לא נשאר מהם. (מעובד על פי סיפורו בעל־פה של המספר החסידי, הרב בן־ציון גרוסמן, ששמע זאת מפי זקני החסידים, שליוו את האדמו"ר בביקורו האחרון באי"י).

מגן ראש עיריית ירושלים, שמואל מאיר יהם אירדע ענק בהיקפו בתהיים ממה, שבו השתתפו למעלה ממאה אלף עולי־רגל. הירושלים הגרי"מ אוליהו שליטי"א שילהב את "שמע ישראל". בהב האירדע היה הזמר החסידי, אברהם פריד. צילום: צביקה פרידמן

הדימעה היהודית של הקרדינל המומר

לפני מספר שנים הגיעה ארצה קבוצת צליינים מצרפת, בראשותה של מרים חנזירה, "אם המיזרי" בדיוק. נוסף על ביקורי הקבוצה באתרים הקדושים לנצרות, ביקרה הקבוצה גם בקבר רחל. בשובה לצרפת, סיפרה חנזירה לאמה, כי כאשר ביקרה בקבר רחל אחזה בה תרגשות רבה, שכמה רק כעבור מספר שעות. בעוד הבת חנזירה מספרת את חוויותיה בישראל, נשברה האם והדגדה באוזני בתה, כי היא יהודיה, שהסתירה את יהדותה בתקופת השואה. כדי להימנע מאיומות הנאצים ומשתפי הפעולה עמהם וכי החליטה להמשיך לחיות באחות הדגדה גם לאחר השואה, "אבל למעשה אנחנו יהודים". זמן קצר לאחר שנודע לה שהיא יהודיה מבטן ולידה, נסעה חנזירה לפריז אל הקרדינל המומר, ז'אן מארי לוסטיגיה (אחרון לוסטיגר) כדי להיוועץ בו כיצד לנהוג מכאן ולהבא, שכן, היא נתגיירה מאוהב.

הקרדינל לוסטיגיה לא היסס בתשובתו: "את עדיין צעירה ואני מציע לך לחזור ליהדות באופן גלוי. אני בעצמי גם כן הייתי חוזר ליהדות, אלא שאני יותר מבוגר ממך ושמה לי לעשות זאת. באומרו זאת פרץ לוסטיגיה בבכי, התקשה להמשיך בשיחה וכך נסתיימה הפגישה בין השניים.

בשובה לביתה סיפרה על הפגישה ותוכנה לרב העיר ליאון שבביתו התגוררה לעתים קרובות, כאשר ביקשה להבין משהוא ביהדות. פעם אף באה עם קבוצת תלמידות לבית הכנסת של חבי"ד בליאון, כדי לשמוע קול שופר. הרב שמואל גורביץ, שליח חב"ד בליאון, פנה פעמיים לאדמו"ר מלובביץ' וביקש את הדרכתו, כיצד לנהוג עם חנזירה היהודיה, אך לא זכה לתשובה. לא לפניה הסיפור: הנזירה החשיבה מספרת כי במגעיה הפצירה בקרדינל המומר לפעול ברוחה להכרת האפיפיור במדינת ישראל, "ואני אומרת לך זאת כיהודיה אל יהודי ואם אתה לא תפעל אני אפעל ואיך תרגיש שאשה כמוני השיגה זאת ולא אתה?!". על־פי סיפורה לרבה של ליאון, הרב ורטשלג (מוצאי גרמניה) אלמ דמעות מעיני הקרדינל כאשר אמרה לו: "אני מדברת אליך כיהודיה אל יהודי".

הנזירה, מספרים מכריה, הנקיעה מזיאה על משקוף דלת חדרה שבמנזר וטורחת כל פעם לוודא שהיא עדיין במקומה וגם מקפידה לאכול מזון כשר בלבד. קורבנות השואה.